

аналіз торгівлі послуг України із країнами-членами ЄС. Сформульовані проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності в умовах світової фінансової й економічної кризи.

Ключові слова: експорт і імпорт послуг, країни світу, країни-члени ЄС, торгівля послугами

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются экспорт и импорт услуг в современной мирохозяйственной системе. Произведен анализ торговли услуг Украины со странами-членами ЕС. Сформулированы проблемы развития внешнеэкономической деятельности в условиях мирового финансового и экономического кризиса.

Ключевые слова: экспорт и импорт услуг, страны мира, страны-члены ЕС, торговля услугами

SUMMARY

The article deals with exports and imports of services in the modern world economic system. The analysis of trade in services in Ukraine from EU member states. Formulated the problem of external economic activities in the global financial and economic crisis.

Keywords: exports and imports of services, countries, EU member states, trade in services

ЗАСОБИ ПОСИЛЕННЯ ДИНАМІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА РЕГІОНУ

Волошин В.І., директор РФ НІСД у м. Львові

Інтеграція України у глобальний та європейський економічний простір може завдати істотних негативних соціально-економічних наслідків для тих регіонів, які не виробили власної стратегії конкурентоспроможності та/чи формування належної системи безпеки, в першу чергу, вітчизняних підприємств. До чинників, які не сприяють підвищенню рівня економічної безпеки вітчизняного підприємництва слід віднести недосконалість методологічного, методичного та нормативно-правового базису щодо цієї проблематики. Це проявляється у відсутності методологічного обґрунтування поняття “економічна безпека підприємництва” та чинників, які її визначають.

Незважаючи на наявність багатьох наукових публікацій присвячених питанням розвитку підприємництва та підвищення його конкурентоспроможності, наявність вагомих невирішених проблем та нових перешкод, які виникають внаслідок євро інтеграції України зумовлюють необхідність наукових досліджень у напрямі пошуку механізмів забезпечення економічної безпеки підприємництва.

Метою статті є обґрунтування організаційно-економічних засобів зміцнення конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва регіону як пріоритетної функції в системі їх економічної безпеки.

Систематизовані погляди на проблему економічної безпеки представлені в роботах українських науковців Т.Ковальчука, В.Мунтіян, Г.Пастернак-Таранушенко, В.Шлемка, а також зарубіжних вчених З.Бжезинького, Дж.Бьюкенена, А.Крисіна, П.Мелла, і зокрема, російських вчених Л.Абалкіна, Г.Вечканова, А.Гранберга. Аналіз досліджень, проведених цими авторами вказує, що існує достатньо різноманітних підходів стосовно проблеми забезпечення економічної безпеки підприємництва (зокрема малого і середнього – далі МСП), які потребують систематизації, вивчення їх теоретичної та практичної значущості та подальшого розвитку.

Забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємств сектора МСП є прерогативою як органів державного управління, так і безпосередньо окремо взятих підприємств цього сектора економіки. Для конкретного підприємства забезпечення його економічної безпеки не передбачає обов'язкового виконання ним певних примусово нав'язаних дій. Проте здійснення суб'єктами підприємницької діяльності заходів у напрямі підвищення рівня власної економічної безпеки дозволяє значно зміцнити конкурентні позиції підприємства на ринку, а також є суспільно корисною, оскільки сприяє зміцненню економічної безпеки вітчизняного сектора МСП та економіки загалом.

Економічна безпека кожного окремо взятого підприємства сектора МСП повинна досягатись, в першу чергу, належною ефективністю його господарювання разом із дотриманням захисних заходів щодо збереження майна, персоналу, комерційної інформації підприємства тощо. Підприємство, яке ефективно функціонує та використовує господарські ресурси, об'єктивно захищає себе шляхом забезпечення належного рівня конкурентоспроможності своєї продукції на внутрішньому та

зовнішніх ринках збуту, високим рівнем якості продукції (послуг), економічної ефективності господарювання та продуктивності праці.

Конкурентоспроможність є узагальнюючим інтегральним показником, що дозволяє обирати кращий з об'єктів, які підлягають оцінюванню за рівнем конкурентоспроможності. У науковій економічній літературі досліджуються поняття конкурентоспроможності продукції, підприємства, галузі, регіону, держави. Доцільно стверджувати про існування поняття конкурентоспроможності підприємництва, яке, на нашу думку, фактично є частиною поняття „економічна безпека підприємництва”. Конкурентоспроможність відображає лише існуючий стан розвитку та ефективності функціонування підприємницького середовища, проте належний розвиток суб'єктів підприємницької діяльності та підприємництва загалом, а також забезпечення ним соціально-економічного розвитку регіону є неможливим без досягнення високого рівня конкурентоспроможності окремо взятих підприємств та підприємництва загалом.

Отже, існує зв'язок між посиленням конкурентоспроможності сектора МСП та підвищенням рівня його економічної безпеки. Разом з тим, вважаємо, що важливою умовою забезпечення високого рівня економічної безпеки підприємництва повинно стати стимулювання підприємницької діяльності та підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності сектора МСП у таких галузях та сферах економіки, як: промисловість, сільське господарство, торгівля, фінансово-кредитний сектор, будівництво, колективні та громадські послуги, тобто у тих секторах економіки, де належний рівень розвитку конкурентного середовища та конкурентоспроможності підприємств сектора МСП найбільш повно сприяє задоволенню потреб ринку, регіону та максимальному ефективному розподілу його обмежених господарських ресурсів.

Зрозуміло, що стратегічні засади управління розвитком підприємництва загалом та його конкурентоспроможністю зокрема повинні формуватись на загальнодержавному рівні. Водночас, регіональні органи державного управління володіють важелями оперативного впливу на посилення його конкурентоспроможності. Це є закономірним та дозволяє більш якісно враховувати особливості стану розвитку і структури економіки області, а також особливості розвитку підприємництва, зокрема у секторі МСП.

До основних чинників, які перешкоджають розвитку сектора МСП у більшості регіонах України та зміцненню його конкурентоспроможності, можна віднести: високу енерго- та ресурсомісткість виробництва; недостатність фінансових ресурсів підприємств для формування необхідного статутного капіталу, придбання виробничих площ, обладнання та обігових коштів; значну регіональну зосередженість збуту продукції вітчизняними підприємствами, відсутність належних навиків та управлінських здібностей щодо збуту продукції на зовнішніх ринках; нечіткість, непрозорість та складність процедур одержання у користування приміщень та земельних ділянок, які перебувають у державній та комунальній власності, дозволів на будівництво тощо; невисоку інвестиційну активність підприємств; невідповідність виробничих процесів суб'єктів підприємницької діяльності міжнародним стандартам якості; існування значної частки тіньового та необлікованого секторів ринку; наявність контрабанди; зниження рівня безпеки та захищеності підприємницької діяльності як від криміналу, так і контролюючих структур.

Виходячи з цього, основними напрямками державної політики, спрямованої на усунення (мінімізацію негативного впливу) цих перешкод та забезпечення, таким чином, підвищення рівня конкурентоспроможності та, відповідно, зміцнення економічної безпеки сектора МСП, повинні стати:

1. Сприяння зниженню рівня енерго- та ресурсомісткості виробництва підприємств шляхом прийняття та належного фінансування програм енергозбереження; присвоєння у програмах розвитку підприємництва інноваційним та інвестиційним проектам, які направлені на придбання чи створення ресурсоекономних технологій, статусу пріоритетних напрямів з метою надання їм фінансово-кредитної підтримки; моніторинг процесів активізації суб'єктів підприємницької діяльності щодо запровадження ресурсозберігаючих технологій; ведення просвітницької роботи (в т.ч. через громадські об'єднання та асоціації підприємців) серед суб'єктів підприємницької діяльності щодо необхідності та економічної доцільності придбання ресурсощадних технологій та обладнання, їх впливу на конкурентоспроможність продукції підприємств тощо.

2. Усунення регіональної концентрації ринків збуту продукції, сприяння популяризації продукції вітчизняних підприємств сектора МСП на зовнішніх ринках та підвищенню їх інвестиційної активності. Міцне конкурентне становище та подальший розвиток підприємств досліджуваного сектора економіки в Україні неможливо забезпечити у випадку концентрації підприємствами своєї діяльності виключно на внутрішньому ринку. Розосередженню збутової діяльності підприємств сприятимуть:

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

- проведення регіональними органами державного управління моніторингу якості товарів (послуг) підприємств регіону і виявлення на його основі найбільш успішних підприємств; розробка за результатами моніторингу „еталонів успішності товарів (послуг) за галузями (видами діяльності)” та популяризація практики досягнення успіху серед інших суб’єктів підприємницької діяльності регіону (може здійснюватись із залученням до цієї роботи громадських об’єднань та асоціацій підприємців); формування „рейтингу успішності” підприємств регіону та визначення групи підприємств – „ядра конкурентоспроможності регіону”; популяризація торгових марок та загального позитивного іміджу продукції даних підприємств у інших регіонах України та за кордоном;

- утворення при регіональних органах державного управління (або на базі асоціативних підприємницьких структур із забезпеченням відповідного фінансування їх роботи) комітетів конкурентоспроможності регіону, до завдань яких повинні увійти: сприяння у формуванні мережі коопераційних та конкурентних зв’язків з іншими малими та великими підприємствами для зміцнення конкурентних позицій підприємств при виході на зовнішні ринки збуту; виконання ролі посередника щодо розвитку транскордонного співробітництва та встановлення більш тісної кооперації із закордонними підприємствами (бажано, корпоративними структурами) на основі субпідрядних, контрактних, орендних відносин; надання експортерам-початківцям консультацій спеціалістів; забезпечення інформаційної підтримки та створення довідкової служби для проведення маркетингових досліджень зовнішніх ринків збуту; пошук франчайзерів за кордоном; допомога в організації виставок продукції (послуг) малих підприємств регіону за кордоном.

3. Підвищення якості продукції (послуг) та ефективності управління підприємствами сектора МСП. Для цього необхідно розробити механізми заохочення переходу підприємств на міжнародні стандарти якості. Цього можна досягти шляхом фінансування за рахунок коштів бюджету навчання керівників та спеціалістів підприємств та надання послуг експертів з впровадження міжнародних систем якості управління з обов’язковим відслідковуванням подальшого отримання суб’єктами підприємницької діяльності, які пройшли навчання чи консультації, відповідних сертифікатів якості міжнародного взірця.

4. Підвищення доступності фінансово-кредитних ресурсів для суб’єктів підприємницької діяльності сектора МСП. Для цього необхідно забезпечити правові засади механізмів фінансово-кредитного сприяння підприємств, проекти яких є економічно ефективними та сприятимуть соціально-економічному розвитку держави (регіону) (розвиток депресивних територій, агропромислового комплексу, створення нових робочих місць, розробка/впровадження ресурсоощадних технологій тощо).

Запропонований механізм підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств сектора малого і середнього підприємництва може бути доповнений реалізацією на практиці послідовних дій, представлених на рисунку 1.

5. Скорочення кількості збиткових підприємств сектора МСП, сприяння створенню нових підприємств та посилення кооперації між підприємствами, особливо малого і великого бізнесу. Цієї мети можна досягнути шляхом виділення органами місцевого самоврядування приміщень для створення муніципальних бізнес-інкубаторів та індустріальних парків із подальшим наданням суб’єктам підприємницької діяльності (особливо малим підприємствам) у пільгове користування офісних та виробничих площ, інформаційної та ресурсної підтримки, виконання функцій центрів із формування коопераційних зв’язків між суб’єктами малого підприємництва та великого бізнесу, в т.ч. щодо розробки та впровадження інноваційних ресурсоощадних технологій. Науково обгрунтоване об’єднання (кооперація) малих, середніх підприємств спроможне забезпечити належний рівень конкурентоспроможності підприємницького середовища.

6. Посилення рівня безпеки та захищеності суб’єктів підприємницької діяльності від криміналу та контролюючих структур. Цьому сприяє проведення шоквартальних форумів, присвячених співпраці владних структур та бізнесу, вироблення типових регламентів проведення перевірок суб’єктів підприємницької діяльності відповідними контролюючими органами, а також створення при виконавчих органах влади робочих груп для координації діяльності правоохоронних органів і недержавних охоронних структур щодо економічного і фізичного захисту підприємництва, основними завданнями яких повинні стати: координація діяльності правоохоронних органів, підприємницьких об’єднань, недержавних охоронних структур щодо економічного і фізичного захисту підприємництва; вироблення пропозицій щодо формування законодавчої та нормативної баз з питань безпеки підприємництва; правова (теоретична) просвіта підприємців та громадян через організацію семінарів та конференцій, ЗМІ; ініціювання та сприяння висвітленню в ЗМІ досвіду охоронної діяльності тощо.

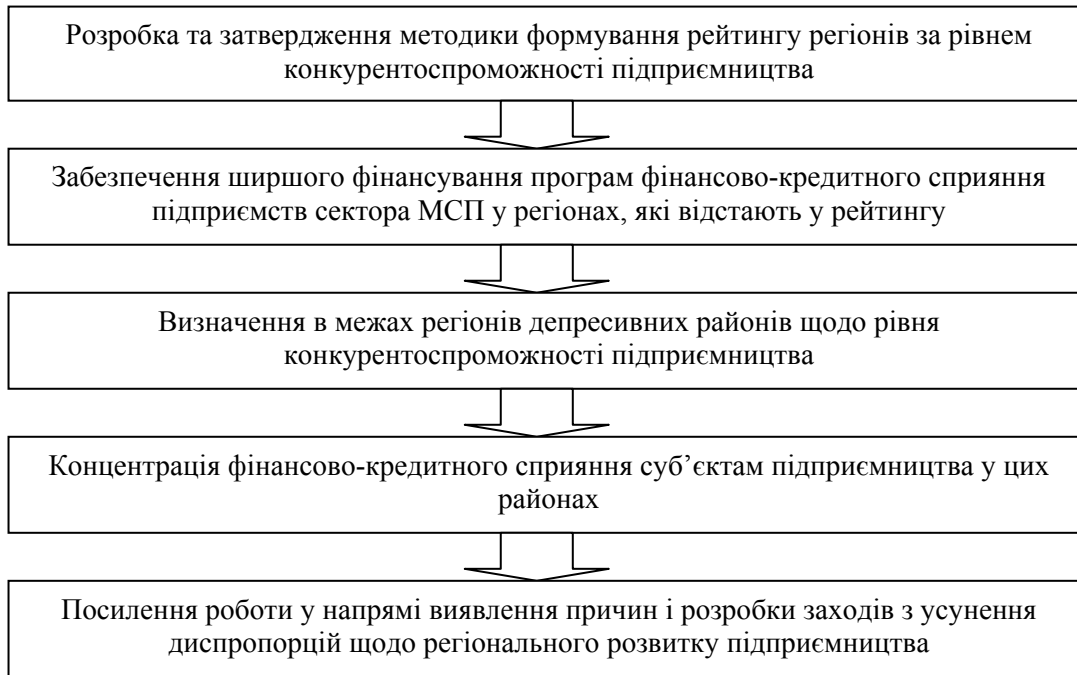

Рис. 1. Алгоритм регіонально-територіального підходу до підвищення рівня конкурентоспроможності сектора МСП

7. Одним з аспектів проблематики підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств сектора МСП постає необхідність розвитку вітчизняної страхової сфери, яка водночас, є одним із показників стану розвитку економіки, підприємництва та рівня життя населення. Страхова сфера забезпечує захист майнових інтересів громадян та суб'єктів підприємницької діяльності, широко використовується для забезпечення майнової відповідальності, є вагомим основою фінансово-кредитної системи держави, виступає дієвою формою накопичення інвестиційних ресурсів та позичкового капіталу. У розвинених країнах страхова сфера виступає системоформуючим чинником розвитку підприємництва та є вагомим джерелом венчурного капіталу, основні потоки капіталу страхових компаній спрямовуються у галузі з високими темпами росту та інтенсивним розвитком. У розвитку страхової сфери прихований резерв економічного сприяння підприємству (особливо малому та середньому, інноваційним проектам підприємств та зміцнення економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності (СПД) в Україні.

З метою забезпечення належного розвитку страхової сфери в Україні загалом, а також посилення її ролі як системоформуючого чинника безпеки підприємництва видається доцільним реалізувати такі першочергові заходи:

- забезпечити цільовий програмний розвиток страхової сфери в Україні та у регіонах через розробку Національної програми розвитку страхової сфери та відповідних регіональних програм (або виокремлення заходів розвитку страхового ринку у програмах соціально-економічного розвитку України та регіонів). У цих стратегічних документах страхування повинно розглядатись як інституціональний чинник забезпечення національної конкурентоспроможності, стабільності і зміцнення економічної безпеки країни та сектора підприємництва; повинні бути передбачені заходи щодо відновлення позицій держави як суб'єкта страхової діяльності та механізми сприяння входження на ринок крупних провідних іноземних страхових компаній. Метою заходів програм розвитку страхової сфери повинно стати усунення структурних диспропорцій в її розвитку, включення параметрів розвитку страхової сфери у перелік показників економічної безпеки підприємництва, а також у „матрицю критичних відставань національної конкурентоспроможності” [1], що видається концептуально необхідним для подальшого соціально-економічного розвитку України;

- посилити участь страхової сфери у забезпеченні доступу вітчизняних СПД до фінансово-кредитних ресурсів та конкурентних позицій на зовнішніх ринках. Одним з механізмів ефективного захисту майнових інтересів СПД-страхувальників у розвинених державах світу є створення страхових гарантійних фондів у формі неприбуткових державних чи комунальних організацій.

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Одновременно эти институты выполняют роль дополнительного элемента системы финансово-кредитного стимулирования развития предпринимательства. Финансовые ресурсы этих фондов формируются за счет взносов участников от сум, которые поступают в страховые компании от того, что иного вида страхования. Управление фондами и принятие решений относительно перечня экономических рисков СПД, которые подлежат застрахованию, а также решений относительно выплат страховых сум осуществляются страховой организацией гарантийного фонда (сформированной представителями государственных органов управления и органов местного самоуправления). Затраты на администрирование деятельности гарантийных фондов покрываются за счет их инвестиционной деятельности. Важную роль могут играть страховые гарантийные фонды в обеспечении безопасности предпринимательской деятельности (особенно в секторе малого предпринимательства) путем покрытия таких рисков, как: потеря прибыли; убытки от производственных простоев; неплатежи контрагентов; невозврат кредита или займа; риски, связанные с внешнеэкономической деятельностью предприятий и т.д.

- обеспечить эффективную защиту имущественных интересов СПД-страхователей путем внедрения института обязательного государственного страхового надзора со стороны государства за деятельностью страховых компаний (практика большинства стран Европы). Кроме основных функций – осуществления регулирования единого национального страхового рынка, восстановления общих требований к регистрации и лицензированию, ведения методологической деятельности в области страхования, функциями этого государственного органа исполнительной власти должны стать: защита интересов страхователей (особенно в случае банкротства страховщика); мониторинг формирования размеров тарифных ставок; анализ уровня платежеспособности и финансовой устойчивости страховых компаний и т.д.

- обеспечить широкую присутствие государства в страховой сфере не только как регулятора, а и как эффективного субъекта страховой деятельности. С целью обеспечения более действенного государственного регулирования страховой сферы выделяется целесообразным усиление роли государственного страхования (через страховые компании государственной формы собственности) в наиболее рискованных видах предпринимательской деятельности и операциях, а также расширения возможностей государства относительно финансово-кредитного стимулирования сектора МСП через создание сети специализированных страховых компаний для предоставления гарантий в обмен на кредиты, снижения стоимости страховых услуг; внедрения государственного страхования экономического риска предприятий на случай финансовых и иных потерь, предусмотренных, в том числе, действиями органов государственной власти и т.д.

- способствовать развитию институтов эффективной саморегуляции страховой сферы. Важным является выполнение норм национального страхового законодательства в соответствии с требованиями СОТ и ЕС, принципами и стандартами Международной ассоциации органов надзора за страховой деятельностью. Дальнейшее развитие страховой сферы Украины может обеспечить также создание и развитие ассоциативных объединений страховых компаний и страховых пулов (добровольных объединений страховых компаний), при которых страховщики самостоятельно и на демократических основаниях устанавливают общие «правила игры», утверждают проекты нормативных регуляторных документов относительно страховой сферы, координируют осуществление процедур страхования, согласуют условия, тарифы, размеры комиссионных выплат и т.д., а также проводят единую международную политику. Создание страховых пулов способствовало бы расширению возможностей страховой сферы относительно принятия на страхование более крупных рисков СПД, а также повышению уровня ответственности страховщиков через возможность перехода погашения обязательств от одного участника страхового пула к другому;

- проводить просветительскую (разъяснительную) деятельность относительно использования страховой сферы как составной экономической безопасности СПД. В этом направлении необходима государственная организационно-финансовая поддержка создания негосударственных организаций страховой сферы, которые осуществляют:

- выработку рекомендаций относительно государственного регулирования этого сектора;
- независимые экспертные оценки качества и стоимости услуг страховых компаний;
- независимые аудиты финансовой устойчивости страховщиков;
- опубликования результатов экспертных оценок и аудитов в средствах массовой информации;
- разъяснительную работу среди СПД относительно норм национального законодательства в сфере страхования (в том числе относительно налогообложения предприятий, которые осуществляют страхование (например, добровольное страхование наемных работников), международной практики использования страхования как фактора экономической безопасности предпринимательства;
- предоставления консультаций в области риск-менеджмента, страхования рисков и т.д.
- популяризацию эффективного зарубежного опыта в области страхования экономических рисков, расширения связей украинских страховых компаний с зарубежными партнерами.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Полунеев Ю. Технология экономического прорыва / Дзеркало тижня, 2006. - № 41 (620). – С. 3–4.
2. Васильців Т.Г., Іляш О.І. Соціально-економічна роль сектора малого підприємництва у розвитку регіону (на прикладі Львівської області) // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: Фінансова політика та інвестиції. Серія зайнятість та соціальна інфраструктура. Вип. 12.- №3,- 2006. – С. – 18-25.

РЕЗЮМЕ

Проаналізовано та обґрунтовано організаційно-економічні засоби зміцнення конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва регіону як пріоритетної функції в системі їх економічної безпеки.

Ключові слова: підприємництво, економічна безпека.

РЕЗЮМЕ

Проанализировано и обосновано организационно-экономические средства усиления конкурентоспособности субъектов предпринимательства региона как приоритетной функции в системе их экономической безопасности.

Ключевые слова: предпринимательство, экономическая безопасность.

SUMMARY

Organizational and economic facilities of competitiveness of regional business strengthening as a priority function in the system of economic security are grounded.

Keywords: entrepreneurship, economic security.

РОЛЬ РЕГИОНОВ В ИННОВАЦИОННОМ РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Волошин В.С., д.т.н., профессор, ректор, ГВУЗ «Приазовский государственный технический университет»

Логутова Т.Г., д.э.н., профессор. зав. каф. «Управление инновационной деятельностью и интеллектуальной собственностью» ГВУЗ «Приазовский государственный технический университет»

Постановка проблемы. В условиях рыночных отношений государство может достичь высоких экономических показателей при условии, что его структурные составляющие будут развиваться гармонично и автономно. Только гибкая региональная экономика, базирующаяся на приоритетных направлениях развития, декларируемых государством, может стать основой для динамичного развития национальной экономики.

Целью работы является определение роли и значимости в инновационной модернизации национальной экономики и выявление путей реализации соответствующих преобразований.

В настоящее время Украина ориентирована на инновационное развитие экономики, требующее большого количества как внутренних, так и внешних инвестиций. Однако наличие инвестиций не всегда является единственным условием успешного развития экономики. Для интенсивного развития региональной экономики необходимо наличие социальной платформы, базирующейся на партнерстве власти, бизнеса, населения. Немаловажное влияние на характер взаимодействия этих составляющих оказывают инноваторы, инвесторы, ученые (авторы интеллектуальных инвестиций), а также внутренние и внешние риски.

Динамика экономического развития регионов в Украине на протяжении двух десятилетий определяется состоянием и тенденциями макроэкономических процессов, в частности длительным периодом экономического спада, сложностями в трансформации рыночных процессов, существенными процессами реформирования собственности, изменениями государственного управления.

Анализ процессов выхода Украины из кризиса периода 2000-2004 гг. показал, что экономический рост был получен за счет таких экстенсивных мер, как наращивание объемов производства за счет загрузки свободных производственных мощностей, производства продукции сырьевого характера, т.е. валютные потоки в Украину генерировались экспортно-сырьевой